Ruta literària Narcís Oller pel Bosc de Valls

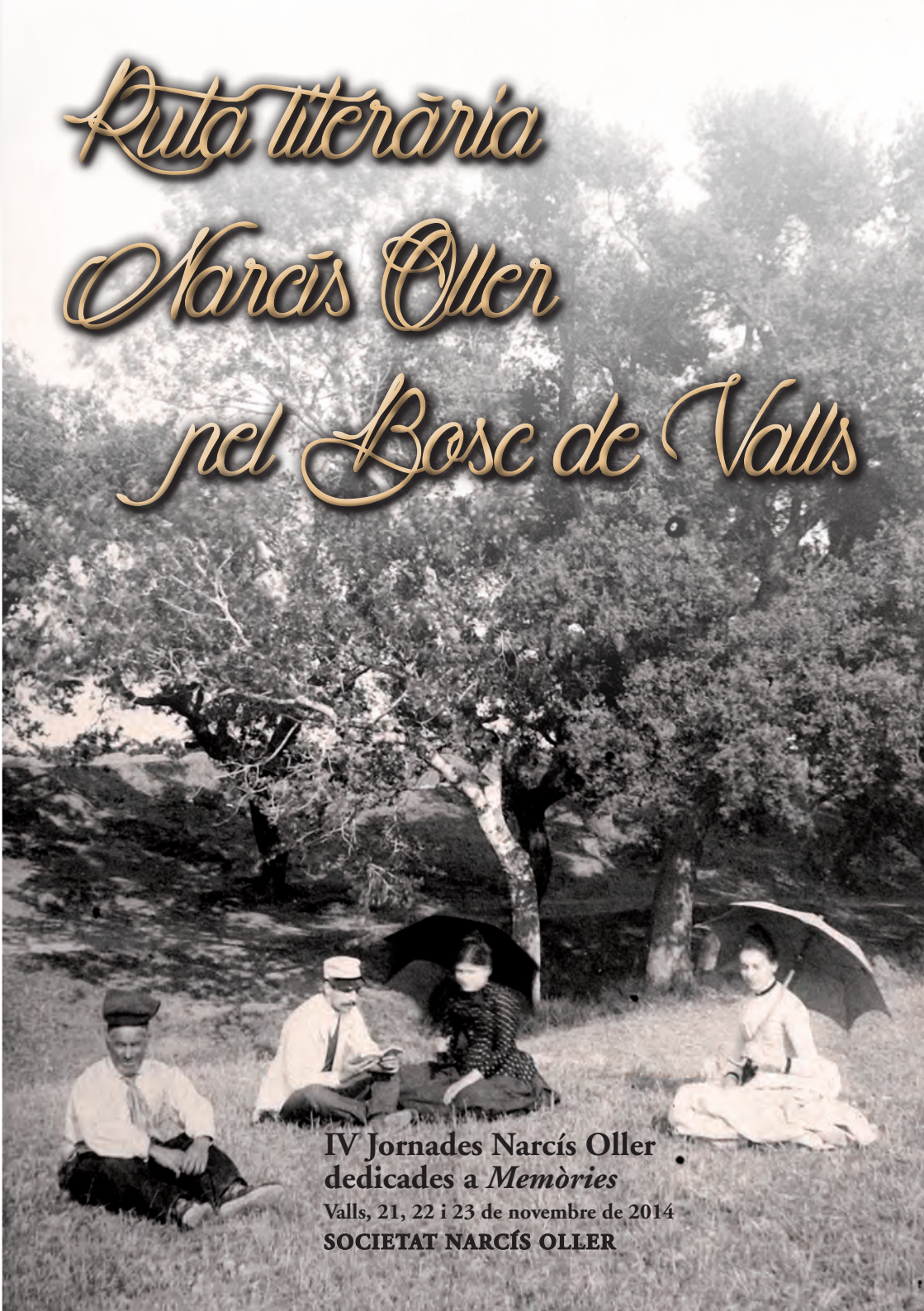

IV Jornades Narcís Oller dedicades a *Memòries*

Valls, 21, 22 i 23 de novembre de 2014

SOCIETAT NARCÍS OLLER

Primera edició: *novembre de 2014*

Foto de la portada: *Família Moragas llegint al camp.*
(F. de Moragas CDM)

Edita:
Societat Narcís Oller
Antic Hospital de Sant Roc
c. Jaume Huguet, 1
info@narcisoller.cat – www.narcisoller.cat

Disseny i composició: *Gràficament*
Impressió: *Imatge 9, SL*

Ruta literària Narcís Oller pel Bosc de Valls

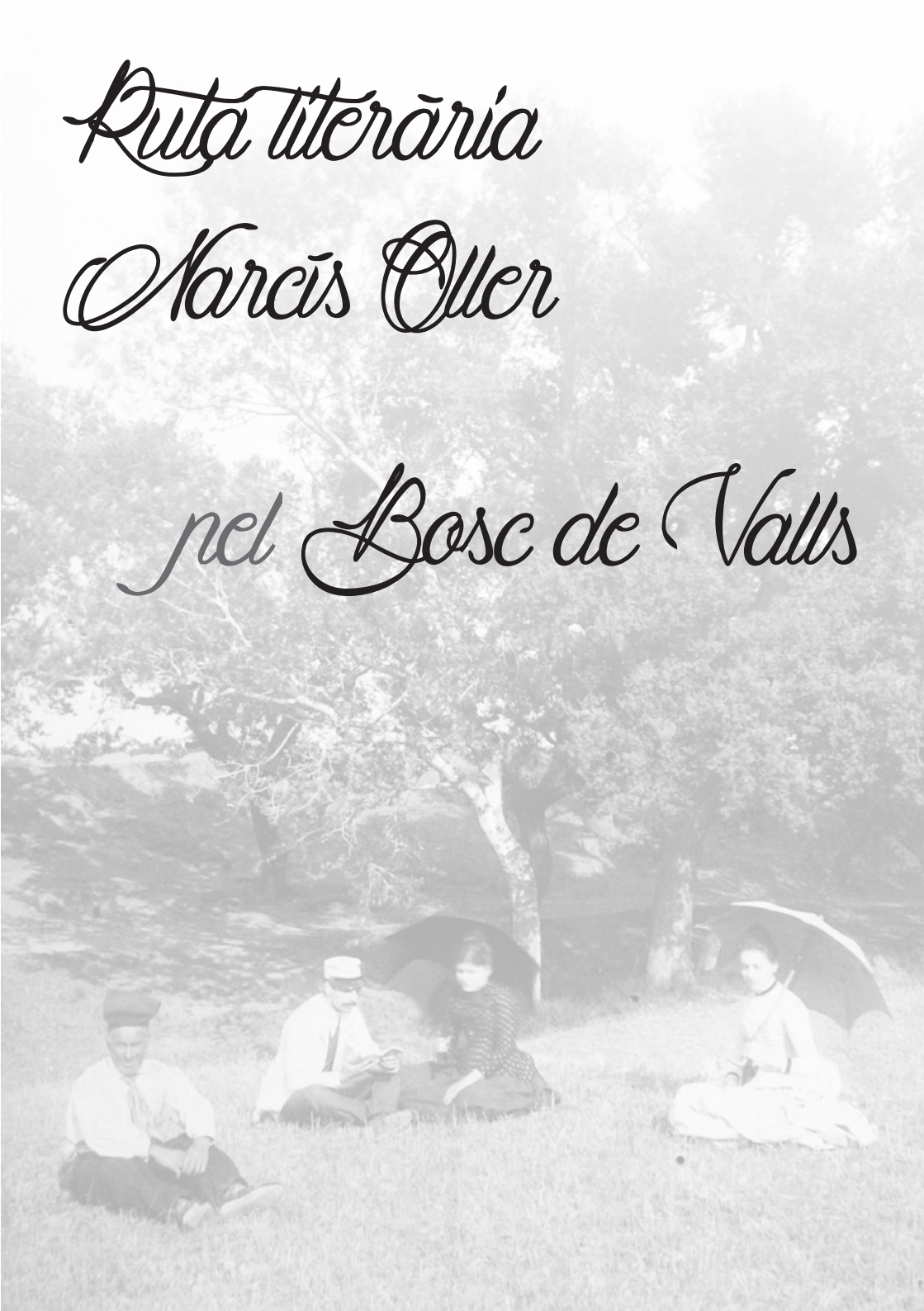

L'estiueig a Valls

Feia un matí bellíssim. La vila tot just gosava remoure's. Alguna finestra començava a badar l'ull; una resplendor rosada llepava les barbacanes i torratxes; l'aire matiner despertava els pocs arbres de la plaça. Comptades eren les persones que es veien pels carrers; però les poques que corrien, tot fregant-se els ulls amb el puny, es giraven a contemplar el brec per prendre nota de qui l'ocupava i escampar-ho arreu. Així, a les set, ja tota la vila sabia aquella expedició.

—Sí, sí; jo ho he vist: l'hereu Galceran amb el seu sogre i el senyor governador, els tres pendonistes. Devien anar a la Maiola, perquè han tirat pel portal de Dalt.

(*Vilaniu*, pàg. 145)

Imatge panoràmica del Bosc de Valls a inicis del segle XX

Ja es veu la Maiola!

De sobte, don Pau, entregirant-se, cridà, tot signant amb el bastó:

—La Maiola! Mirin, allà baix, entre aquella negror d'arbres.

Sos companys, fent visera amb la mà, enfonsaren inútilment la vista en la plana.

—Allà, aquella clapa blanca, darrere d'aquell gran noguer. Segueixin la punta del meu bastó. Atura't, Boi.

I tots tres es posaren de peu dret. Don Pau, que estava orientat, no presumia que de la punta de son bastó eixia, per als foraster, tota una estrella de raigs divergents.

—Per allí, miri —tornava—: prengui aquesta masia groga com a punt de partida. No la segona caseta, ni la tercera: aquella taca blanca de més enllà.

¡I no en veien poques, de casetes i taques blanques, entre les grans feixes d'arbreda que s'aixecaven en totes direccions fins a formar en perspectiva tota una espessedat de verd, plena de matisos! Si aquí lluïa una paret blanca que enlluernava, i allà verdejava una vinya, més ençà travessava un camí, al costat groguejava un gran camp de rostoll amb son campament de cavallons de garbes que semblaven un ramat de camells descansant en un sorral de la Meca; pertot arreu pedaços clars i foscos: un immens tauler d'escacs amb les peces ja barrejades com a mig joc. Tot això distreia, marejava, embadalia, i convidava a reposar la vista ací i allà, sense esma ni direcció fixa.

(Vilaniu, pàg. 146)

El Bosc dels Oller i el xalet a la manera de la Cerdanya

Ne diuhen Bosch, allí, de tot el tròç de terme municipal montanyós, qu'estaria abans plantat de pins y alzines, com n'he vist encar algun fragment, y que no es avuy de vinya y avellanars. Sàch y frescal a l'hora, els vehins de Valls han près aquell indret per esbarjo, poblantlo de casetes de camps y torras pintorescas hont solen passar els rigors de l'estiu, sobretot si hi ha malures ó epidèmies. En semblants calamitats, el vallench que pòt refugiarse al Bosch, ja's veu sa, y per aquesta rahó potser, s'aixecà al mitj d'aquelles pinedes, en sigles ja remots, un cenobi y temple, baix l'advocació de Sant Llorenç. D'aquí també l'aplech qu'anyalment fan els vallenchs al peu de dit temple en aquella diada. Pot dirse que no resten à Valls sinó'ls malalts ó impedits; tots els demés, si no

Josep Oller Yxart, pare de Narcís Oller

Antic bosc Oller i el bosc Rodríguez

van à esbargirse y a ballar coques sota'l secular lladoner de Sant Llorenç, han de passar almenys la diada ab gran gatzara en algun bosch, qu'es el nom que per antonomassia donen à les construccions que'l poblen.

(*Narcís Oller i Moragas per si mateix - L'estiueig al Bosc de Valls*, pàgs. 227-228)

El Bosc de Moragas

Confrontant amb el que fou nostre hi té la família Moragas el seu, el més gran i còmode de tots. Fet a l'estil de les cases andaluses, és un gran dau buidat al mig per espaiós claustre i jardinet que un brollador refresca i omple de poètiques remors. Les habitacions hi donen i, com per altra banda miren al camp reben així doble llum i aire. Totes aquestes habitacions són espaioses i a peu pla de manera que l'únic pis superior serveix principalment de golfa per a guardar-hi provisionalment les fruites de la hisenda i una part per allotjament del bosquer, que hi viu tot l'any i de les collidores d'avellanes i veremadors quan se fa la collita. Un costat del dau està reservat a cotxeria i estable, un altre a celler i magatzems i addicionada a l'angle davanter hi ha la capella oratori públic on acuden durant l'estiu munió de gent dels voltants per oir missa.

En aquesta casa es trobava tota la meva família de part de mare, quan un propi anava a trucar a la porta de la vida. Suposo com correrien els meus avis i sé per boca de les mateixes el goig que sentiren les germanes petites de la meva mare, noietes, llavors de sis i vuit anys pensant que anaven a obtenir el títol de ties, que jo per algun temps vaig regatejar amb el diminutiu de tietes.

(*Narcís Oller i Moragas per si mateix - L'estiueig al Bosc de Valls*, pàgs. 11-132)

Bosc Moragas

Rosa de Moragas de Tavern, mare de Narcís Oller

Josep de Moragas de Tavern, l'oncle

La Maiola: el Bosc de Peixet i "La febre d'or"

Aquell camí tenia ben bé mig quilòmetre. Les eugues seguien... trop, trop, trop... trotant-hi sordament entre la cantadissa d'ocells i aquell soroll de ruixim. A la fi desembocaren a una plaça en forma de mitja lluna, també arenada. Un noguer secular ocultava mig davanter de la casa, que ocupava el diàmetre del semicercle. En baixant del cotxe, hom la veia tan gran com era, plantada com un castell entre la capella i la cotxeria, que es redossaven humilment a l'empara d'aquella matronassa. La torrada calç de son davanter li dava cert aspecte de maduresa que esqueia a ses proporcions. No tenia sinó baixos, primer pis i golfa; reixes a baix, balcons a dalt, finestres més amunt; i el fustam d'aquestes obertures era pintat de verd, un verd ja begut pel temps. Damunt del balcó del mig, un rellotge de sol feia reflexionar amb aquesta inscripció llatina: Cogita.

(*Vilaniu*, pàg. 148)

El Bosc de Peixet

Joan Tomàs Salvany, escriptor

Els masovers

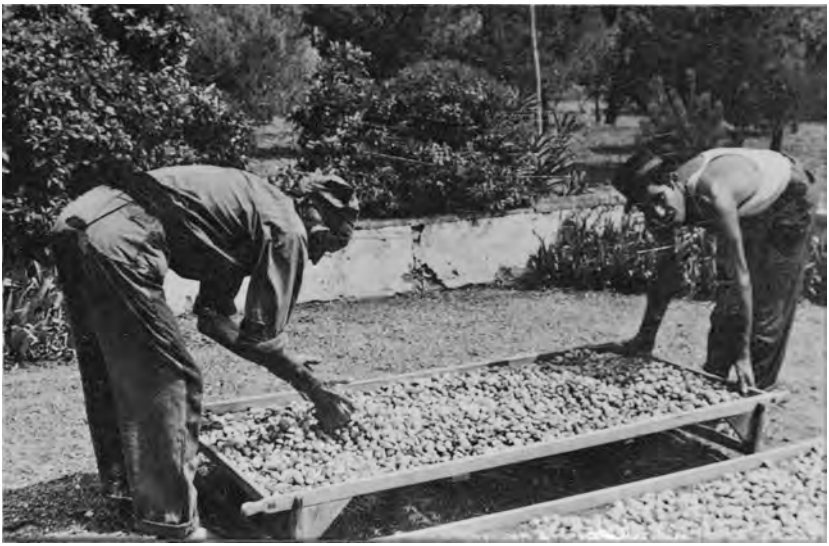

Els masovers

Un veritable bosc de garrofers amagava la part més rústega, però més pintoresca, de la finca. Allí hi havia la casa dels masovers, els cups, corrals, estables i pallers: un munt de construccions de color de crocant, de silueta escalonada, que arbres de cent menes soplujaven amb amor. Una heura de gruixuda soca s'havia arrapat al davanter incrustant-hi un colossal ventall; dins la cort dels porcs un desmai hi abocava sa grisa cabellera; una nuosa parra formava tenderol al galliner destacant son verd gemat sobre el fons negre d'una alzina. I encara, per damunt de les teulades, treia son gegantí plomall un pollancre que tant semblava d'or a la claror del sol com d'argent en banyar-lo la lluna. El torrent dels Rossinyols borbollava sorollós allí a dues passes, i un formigueig d'aviram i bestiar omplia de vida tot aquell recó.

(*Vilaniu*, pàg. 149)

Les minyones

La Manela

No fou pas menys esfereïdora per a mi la tragèdia de la Manela, d'aquella dona petitona, rodanxona i més grega que un poncem, que tinguérem quatre mesos de cuinera.

Curta fou la tongada, és ben cert; peró com que llavors, el meu germanet, tolit com estava, passava la major part del dia a la cuina clavat a son carret, escoltant embadalit les enciseres rondalles d'En Pere Patufet, En Pere Sense-por, La capseta encantada, La noia dels cabells d'or, L'ocellet verd, i tantes altres, que aquella bona dona li contava d'una manera amorosa i magistral, fent totes les variants de veu que la relació requeria, i jo passava també moltes hores escoltant-la... ¿què té d'estrany que, essent la Manela, a més a més de narradora tan excel·lent, una fàmula servicialíssima, plaent i dolça amb tots dos, li poséssim, un i altre, aquell intens afecte que totes les criatures solen sentir pel servei que les tracta bé ? Bona diferència hi havia, del comportament d'aquesta al que ens guardaven aquelles cambreres que, des que érem al món, ens despullaven i vestien sempre amb tants de reganys i despotismes.! La Manela, la Manela! Per a nosaltres la Manela era una flor exòtica d'exquisit perfum.

(*Records de noi - L'estiueig al Bosc de Valls*, pàg. 65)

Els jardins

En Giró, el buldog*, estrenava la nova torre de Pedralbes [...] recorreren tota la finca, elogiant degotalls, balmes, grutes artificials amb estalactites d'argamassa i pedra tosca, galliners xinescs de fusta vogida; Mercuris, Minerves i Venus de figura rabassuda i marbre vetós, planters de begoniàcies, gran assortiment de gardènies, camèlies i cactus dintre de l'hivernacle, les cotxeres i les estables…*

(*La febre d'or*, pàgs. 172-191)

El problema de l'aigua als Boscos

I ambdós s'internaren en el caminal de plàtans per on la tartana havia desaparegut, conversant primer de les delícies d'un dia de soledat, explicant el diputat el projecte que presentaria al Govern per a regar tota l'obaga d'aquell terme amb els sobrants de la riera Blanca.

—Veu? Prendrem l'aigua més amunt d'aquell bosquet, i de Salbatent la baixarem, a redós d'aquella serra de l'esquerra, fins allà baix, a Benitaric. Es regaran més de dos mil jornals. L'expropiació costarà poc: jo els dono més de dos quilòmetres de pas, procuraré que d'altres m'imitin, i sols s'haurà de pagar als més mesquins.

(*Vilaniu*, pàg. 152)

La font del Roure i la font de Ferro

Font de Ferro – Família Fusté Ballús, inicis del segle XX

...la parella davallava al pas el coster que, travessant un torrentot, mena a la font del Roure.

Del peu mateix de la font arrencava un extens viver de pollancres plantats a dret fil en cent caminals encatifats d'herbei, un bellíssim bosc-prat que convidava aquells luxosos cavalls a péixer un dia en llibertat com quan eren nadons. Descavalcà la parella, i soltaren les bèsties, la brida arrossegant. Donya Isabel s'assegué a terra, sota el gran roure que dava nom a la font…

(*Vilaniu*, pàg. 165)

La tempesta

Però un soroll estrany vingué a trencar el desvari del jove. D'allà del cap del torrent, oí per moments atansar-se una remor pregona, un bum-bum vibrant, un trontoll que esborronava. Sense cuidar-se de la pluja que anava amarant-lo, s'abalançà més a camp ras, fits els ulls a l'indret d'on eixia aquella fressa. L'espessedat de la pluja, que li enterbolia la transparència atmosfèrica com a contraclaror d'un vidre entelat per regalims, no li deixava veure res a major distància de vint passes. I el soroll s'atansava més imposant, més amenaçador, al compàs dels trons que ressonaven per valls i muntanyes, cada cop més cargolats i estrepitosos. Una furiosa bufada revinclà tots els arbres, estremí totes les bardisses amb moviments adolorits. Llavors es presentà als ulls de l'Albert la torrentada, allí, a sos peus, enorme serp que venia bramulant, galopant, eriçada sa crina d'estopa, lliscant per damunt dels còdols, engolint-los ràpidament dins de sa pell terrosa, jaspiada d'escuma. En rabent i onejant lliscada s'escorria aquella serp sens fi, inflant-se, arrabassant amb son refregament mates i soques que cabussaven per sa elàstica esquena, cobrint les revinclades arrels dels arbres riberenc, xipollant els boteruts penyals, llançant desmais de perles sobre l'herba, capritxosos miralls ací i allà.

(*Vilaniu*, pàg. 178)

El Bosc a "La bogeria"

[...] el Comellar [...] és la hisenda més gran que té en Daniel a una hora escassa de Vilaniu. La circumstància de trobar-se aquest mas prou a prop per a no quedar sense metges ni medicines, la de ser més a prop encara del bosc que va escalant la falda del Bondelit [...]. Però al cap de dues setmanes les coses mudaren d'aspecte: la medicació havia extirpat els dolors: l'alimentació i l'aire, enfortit l'organisme... i al cap de dos mesos de viure en ple camp i de posar moderadament en exercici les forces musculars, sense maldecaps ni disgustos, en Daniel va quedar com nou...

(*La bogeria*, pàg. 71)

Ruta literària Narcís Oller pel Bosc de Valls.
A càrrec de Pilar Vives Corbella i Margarida Aritzeta.
Dia 23 de novembre de 2014.
Societat Narcís Oller.

Textos i fotos extrets de:

Narcís Oller. Vilaniu. *Valls: Cossetània Ed., 2008.*

Narcís Oller. La bogeria. *Valls: Cossetània Ed., 2009.*

Narcís Oller. La febre d'or. *Valls: Cossetània Ed., 2012.*

Pilar Vives Corbella. L'estiueig al Bosc de Valls.
Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2007 (2a edició, 2013).

Organitza:

Narcís Oller

SOCIETAT NARCÍS OLLER ▸ VALLS

Col·laboren:

Generalitat de Catalunya
Institució de les Lletres Catalanes

FUNDACIÓ PRIVADA
MÚTUA CATALANA

Diputació Tarragona

Ajuntament de Valls

xarxa DE CULTURA DE VALLS

INSTITUT D'ESTUDIS VALLENCS